

van de Italiaanse barokcomponist Antonio Caldara.

De liefde voor zulke ongerijmdheden was precies de reden waarom Van Veen zich niet echt thuis voelde op het Utrechtse Conservatorium en waarom de docenten van dat conservatieve bolwerk in hem niet de ideale student zagen. Als de zeventienjarige Van Veen begin jaren zestig op het conservatorium terechtkomt, heeft hij een vioolleraar van naam, de Belg Carlo Van Neste. Maar die vindt zijn leerling te eigenzinnig en daarnaast heeft hij volgens de docent ook een te forse streek. Van Veen is al snel niet meer welkom in zijn les en hij stapt noodgedwongen over naar het hoofdvak zang. Daar ziet de docent aanvankelijk in hem een grote nieuwe Nederlandse heldentenor, maar krijgt al snel ruzie met de leerling die ook de moderne componisten onder handen wil nemen. Van Veen wordt moe van die ernstige, klassieke aanpak. Het valt hem op dat op een concert nooit eens iemand glimlachend zijn instrument uit de kist haalt. Hij wil meer lucht door de ernst heen blazen en als muzikale harlekijn op het podium staan.

Van Veen is niet de enige die botst met de stoffige docenten. Ook pianist Erik van der Wurff wordt als een ketter beschouwd omdat hij geïnteresseerd is in jazz. Met een verwijzing naar Leonard Bernstein wordt de stelling onderbouwd dat het doorbreken van de strenge scheiding tussen klassieke en lichte muziek alleen maar schoonheid kan opleveren, maar dat overtuigt het docentencorps niet. Van der Wurff is opgelucht als hij iemand in een van de oefenruimtes ziet tapdansen, terwijl deze danser gelijktijdig als een razende op een met een triplexplaat afgedekte pauk aan het timmeren is. Hij gaat op die 'witte Afrikaan' af, waarna Van der Wurff en Van Veen een muzikaal vriendschapspact sluiten dat meer dan vijftig jaar zal stand houden tot aan de dood van Van der Wurff in september 2014.

Ondanks alle tegenwerking en verschillende inzichten wordt het eindexamen toch gehaald. Zonder de bestraffende blikken van de vooral figuurlijk grijze docenten kan Van Veen nu al zijn interesses combineren: een prachtige mix van chanson, Buster Keaton, ballet en – jazeraker – ook klassieke muziek.

De carrière van Van Veen is daarna om totaal duizelig van te worden. Hij maakt shows in vier talen en is in alle continenten in het theater en op televisie te zien, van Duitsland, waar hij bijna als een halfgod

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2015/3.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **DRIE BOEKEN OVER DE NIET TE STUITEN
HERMAN VAN VEEN**

Flubbligab snobbligab flopflapflie

Flubblregabba stobblegabba flibblrigabba

stikkiedikkiedropdrop

Stabbagabba flubblragabba stubdragabba flibrerigabba

Stikkiedikkie hopstapsnee reldeldee

Het is even schrikken als een springerige krullenbol met een gedragen operastem het publiek bestookt met een onbegrijpelijke onzintekst. En dan zijn die maffe kreten ook nog op een klassieke melodie gezet: het 'Harlekijnlied' van de jonge cabaretier/muzikant Herman van Veen, een wel heel eigenzinnige bewerking van de statige aria *Selve amiche, ombrose piante*

wordt vereerd, tot Zuid Afrika, en van Parijs tot aan de Verenigde Staten. De krankzinnig lange lijst van boeken, platen, cd's en dvd's beslaat honderden titels, en met zijn animatiecreatie Alfred Jodokus Kwak bereikte hij een internationaal miljoenenpubliek. De multi-instrumentalist, zanger, schrijver, clown, cabaretier, filmer, schilder en wereldverbeteraar is (naast André Rieu) misschien wel de enige echte Nederlandse wereldster.

Rond de zeventigste verjaardag van Herman van Veen zijn drie boeken verschenen. Niet zozeer als het eindpunt van een carrière, want de energiebron van Van Veen lijkt nog lang niet leeg, maar meer als een tussenstand. Naast de biografie van Emile Schra heeft Van Veen een autobiografie in verhalen en gedichten geschreven, en tot slot ligt een biografisch fotoboek van de Vlaamse fotograaf Herman Selleslagers in de winkels met begeleidende teksten van Van Veen zelf. De boeken overlappen elkaar deels. Wat biograaf Schra helder en zakelijk opschrijft in *Herman van Veen* komt in luchtiger bewoordingen deels terug in Van Veens *Herinnerde dagen*, en ook de bijschriften in het fotoboek *Geknipt* zijn grotendeels gerecycled.

Wat opvalt in die drie boeken is het belang van Vlaanderen voor Van Veen. In de jaren zeventig, als een deel van het Nederlandse publiek hem laat vallen, omdat men vindt dat hij wel een erg zoetsappig en wollig pad bewandelt, kan hij bij het Vlaamse publiek geen kwaad doen.

Toen Van Veen van het conservatorium kwam, begon de Nederlandse radio en tv al snel aan het nieuwe fenomeen te trekken, maar Van Veen heeft altijd beweerd dat zijn carrière pas echt is begonnen in Vlaanderen. In de zomer van 1967 reist hij met Laurens van Rooyen, een andere conservatorium-rebel, als het duo Harlekijn af naar het Humorfestival in Heist, waar het publiek wordt overdonderd met een nog niet eerder geserveerde cocktail van jazz en cabaret. Het radio- en televisiemagazine *Humo* gebruikt woorden als enorm plastisch, ongelooflijk muzikaal en hartverscheurend spiritueel om de debutanten te omschrijven. Door het succes in Heist wordt Harlekijn uitgenodigd voor een optreden op het Vlaamse zomerfestival in het flowerpowerdorp Bilzen. Daar staat het duo naast de nieuwe Britse popgroep Procol Harum (bekend van het lied 'A Whiter Shade of Pale'). Het feest gaat nu echt

beginnen. Erik van der Wurff komt het duo versterken voor een Vlaamse tournee onder auspiciën van het Davidsfonds. Er worden waardevolle contacten gelegd met Jan Geysen van de BRT en de student Frans Verleyen, de latere hoofdredacteur van het tijdschrift *Knack*. En er wordt een Belgische manager aangetrokken.

Als Van Veen de cabaretwereld flink opschudt, wordt hij natuurlijk kritisch bekeken door de drie Nederlandse topcabaretiers van dat moment, Wim Kan, Toon Hermans en Wim Sonneveld. De eerste van De Grote Drie is totaal lyrisch over het nieuwe talent. Als Van Veen in 1968 tien dagen in Diligentia staat, hét cabarettheater van Den Haag, rijdt Wim Kan op zijn fiets door de Haagse binnenstad langs alle affiches voor de show en krabbelt met een zwarte viltstift rechtsonder in de hoek: "Van harte aanbevolen door Wim Kan." Toon Hermans voorspelt dat de clown ooit nog eens Broadway op stelten zal zetten. Hij krijgt gelijk. Alleen Wim Sonneveld laat zich laatdunkend over Van Veen uit, maar men kan zich niet aan de indruk onttrekken dat het oordeel te maken heeft met *jalousie de métier*.

Niet alles wat Van Veen in het begin van zijn loopbaan aanraakt verandert direct in goud. In 1968 accepteert hij de hoofdrol in de film *Princess* van de Vlaamse cameraman/regisseur Herman Wuyts. Deze wil de eerste Belgische pulpfilm naar Amerikaans model maken met veel (kuise) seks, vuurgevechten, brand, achtervolgingen en spectaculaire stunts. Naast Van Veen heeft Wuyts het aantrekkelijke Britse fotomodel Virginia Mailer gecast. *Princess* vertelt een eenvoudig verhaal over een Antwerpse freelancefotograaf (Van Veen) die een fotoroman wil maken met in de hoofdrol een mooie luchthavenhostess, die hij in Venetië heeft ontmoet. Als *Princess* in 1969 uitkomt, maakt de pers er genadeloos gehakt van. Ook de televisie laat de film links liggen, want zoveel blote borsten acht de BRT niet geschikt voor de kijkers. Als gevolg van die financiële ramp zal Herman Wuyts geen nieuwe films meer maken. Toch wordt de film decennia later alsnog op het schild gehesen. Men kijkt dan anders aan tegen het luchtige entertainment en de erotiek die wel heel dicht tegen *camp* aanleunt. Als de film in 2003 wordt vertoond in het Leuvense Kunsten-centrum Stuk staat in het programmaboekje dat "Princess is uitgegroeid tot de Vlaamse cultfilm bij

Herman van Veen, Foto Herman Selleslags.

uitstek.” De film heeft de Nederlandse bioscopen nooit gehaald, maar krijgt in 2014 wel een plekje in de Nacht van de Wansmaak, een vrolijk zijpadje van het International Film Festival Rotterdam, waarbij obscure filmfragmenten, trailers en andere cinefiele curiosa worden gedraaid.

De biografie van Emile Schra is precies wat een degelijk levensoverzicht moet zijn: chronologisch, informatief, goed leesbaar. Schra beschrijft de gelukkige jeugd in een Utrechtse volkswijk, de strijd op het conservatorium, de verovering van de wereld, het zakelijke imperium van Harlekijn, de verschillende liefdes, zijn fascinatie voor de Tweede Wereldoorlog en het idealisme van Van Veen waarmee hij zich voor diverse projecten in de Derde Wereld heeft ingezet.

Het fotoboek van Herman Selleslags biedt een hele andere manier om door het leven van Van Veen te reizen. In het voorwoord wordt Selleslags door Van Veen beschreven als “een fotograaf van mensen in hun doen en laten. (...) Een hartelijke man die voorziet wat je gaat doen, en knipt zonder regels of theorie. Hij schiet wat hem opvalt en zo stilt hij als het ware de tijd.”

De stemmige zwart-witfoto's van Selleslags zijn zo bijzonder omdat ze een aangenaam terloops-karakter dragen, waarbij duidelijk is dat Van Veen de fotograaf volledig vertrouwt in zijn directe omgeving. De twee hebben dan ook al heel lang een artistieke relatie. De eerste foto, een peinzende Van

Veen met (dan nog) veel krullen en een pen in de hand, stamt uit 1971, terwijl de laatste foto's in 2014 zijn gemaakt in het Herman van Veen Arts Center in Soest, een gebouwencomplex in een fraai natuurgebied waar alle culturele en sociale activiteiten van Van Veen en zijn briljante gitariste Edith Leerkes samenkomen.

Selleslags heeft het wezen van Van Veen perfect geraakt. En dat is concentratie, pure concentratie: op een Oost-Duits podium vlak voor de val van de Muur, gebogen over de honderden knoppen van een mengpaneel met de handen voor de ogen, als hij de viool stemt, of met een kapot tennisracket een fenomenale slow-motionwedstrijd speelt. Maar ook als hij met vrouw en kind door het bos wandelt of een schilderij bekijkt. Van Veen lijkt alles te horen en alles te zien en alles in zich op te nemen. En dat ziet Selleslags weer, en via zijn camera, wij gelukkig ook.

PATRICK VAN DEN HANENBERG

EMILE SCHRA, *Herman van Veen*, Nieuw Amsterdam, Amsterdam, 2015, 256 p.

HERMAN VEEN EN HERMAN SELLESLAGS, *Herman van Veen geknipt door Herman Selleslags*, Lannoo, Tielt, 2015, 208 p.

HERMAN VAN VEEN, *Herinnerde dagen*, Thomas Rap, Amsterdam, 2015, 336 p.